

Наставнік.

info

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНЫ БЮЛЕТЭНЬ ДЛЯ НАСТАҮНІКАЎ

Праектна-тэматычны падыход да засваення новай лексікі ў пачатковай школе

Ірина Сиско

Наставніца пачатковых класаў вышэйшай катэгорыі СШ № 10 г. Гродна, аўтар метадычнага дапаможніка «Шляхі да роднай мовы»

Для большасці малодшых школьнікаў нашай краіны першай мовай, якую яны чуюць ад бацькоў з'яўляецца руская мова. Сапраўднае беларускамоўнае асяроддзе для іх звычайна адсутнічае. Узнікла сітуацыя, калі родная мова не з'яўляецца мовай дзіцячага мыслення. Навучэнцы рускамоўных школ сутыкаюцца са значнымі цяжкасцямі пры вывучэнні беларускай мовы і літаратуры.

Праблема засваення беларускай мовы, а таксама адносіна да яе існуе. Як паказваюць даследванні, што 74 працэнты дзяцей назвалі прычыны, звязаны з перашкодамі, створанымі для выкарыстання беларускай мовы ў Беларусі. Толькі 26 працэнтаў дзяцей выказали асафтыя перасцярогі.

Даследаванні паказалі, што 74 працэнты дзяцей назвалі прычыны, звязаны з перашкодамі, створанымі для выкарыстання беларускай мовы ў Беларусі. Толькі 26 працэнтаў дзяцей выказали асафтыя перасцярогі.

Дзяцінка, якая мае на сённяшні дзень. Але ці авалязкова мяняць падручнікі? Магчыма, варта паразважаць над тым, як змяніць канцепцыю сучаснай

але насамрэч для большасці вучняў авалоданне беларускай мовай можна параўноўваць з вывучэннем замежнай. Нашыя дзеці жывуць у рускамоўным грамадстве і не адчуваюць запатрабаванасці ва ўжыванні беларускай мовы ў штодзённай рэальнасці. Паўстае пытанне: як прызываіца да мовы? Ці можа нешта зрабіць наставнік у дадзенай ситуацыі? Як перадолець психалагічны бар'ер ва ўспрыманні беларускамоўных вучэбных дысцыплін? Як зрабіць заняткі больш эмакіянальна прываблівымі для малодшых школьнікаў? Можа, надышоў час пашукаць іншыя падыходы да выкладання?

На жаль, многія наставнікі не вельмі задаволены тымі падручнікамі беларускай мовы,

адукацыі.

Якім мы бачым сучасны ўрок? У нашым ўяўленні, сучасны ўрок павінен быць асабовасна-арыентаваным, тэхналагічным, заснаваным на прынцыпах валаеалогіі. Дыферэнцыяцыя і індывідуалізацыя таксама сталі канцептуальнымі кампанентамі сучаснай педагогікі. Амаль немагчыма ўрок уяўіць і без выкарыстання актыўных метадаў навучання. Сённяшня наставнікі ўзброены такімі тэрмінамі, як мабілізацыя, матывацыя, рэфлексія, інтэрактыўнасць. Мы маєм такія багаты ў сваёй разнастайнасці арсенал метадаў і сродкай для павышэння эффектыўнасці навучальнага процесу, што было б шкада ім не скарыстацца!

Дарэчы, ў вучняў таксама ёсьць свае пажаданні. Вось як яны ўяўляюць ідеальны ўрок беларускай мовы. Дзецям хацелася б як мага менш пісаць, працаўаць па падручніку. Пажадана, каб на ўроці адбывалася нешта цікавае: праца ў групах, дыскусіі, стварэнне калажаў, праектаў, гульні, элементы драматызацыі. Таксама дзяці параді слухаць і развучаць сучасныя, якія яны кажуць, «прышпільнія» песні на беларускай мове.

Такім чынам, у навучэнцаў ёсьць жаданні, у педагогаў ёсьць магчымасці. Разам мы можам зрабіць навучанне не толькі больш эффектыўным, але і

Падведзеныя вынікі конкурсаў ТБШ

Журы конкурсу «Беларускі Наставнік 2008 года» пад старшынствам пісьменніка Уладзіміра Арлова вызначыла наступных педагогаў пераможцамі-лаўрэтамі:

Трэгубава Ніна Барысаўна, наставніца беларускай мовы і літаратуры, аўтарскага спецкурса «Лунінеччына-знанства» Лунінецкага ліцэя Брэсцкай вобласці, кіраўнік раённага метадычнага аб'яднання наставнікаў беларускай і рускай мовы і літаратуры;

Мінькоў Юры Уладзіміравіч, наставнік беларускай мовы і літаратуры Баравабудскага наўчальнага - педагогічнага комплекса дзіцячы сад - базавая школа Кармянскага раёна» Гомельскай вобласці, актыўны аўтар рэспубліканскага друку па пытаннях методык і выхавання, двойчы прызёр рэспубліканскага конкурса метадычных расправак «Адкрыты ўрок» (2006 і 2007 гг.);

Тухта Валеры Уладзіміравіч, наставнік гісторыі і географіі Слабадской СШ-сада Лепельскага раёна Віцебскай вобласці, кіраўнік гісторыка-краязнаўчага гуртка «Нашчадкі».

Конкурс адукатычных выданняў. Пераможцамі сталі:

Газета «Волат». Выданне краязнаўчай моладзі Вілейскага раёна Мінскай вобласці. Рэдактар Аляксей Сюдак.

Краязнаўчая газета «Бялыніцкая даўніна». Выданне краязнаўцаў Бялынічыны Магілёўскай вобласці. Рэдактар Барыс Вырвіч.

Вучнёўская газета «Наш край» гісторыка-патрыятычнага клуба «Спадчына», вёска Дварэц Дзяцлавіцкага раёна. Кіраўнік клуба— Наталля Ляўкевіч.

«Школьнае Задняпроўе», газета СШ № 8 г. Орши. Аўтар праекта Мікалай Камароўскі.

Алесь Лозка,
старшыня ТБШ

АСОБА Ў АДУКАЦЫІ: ІНТЭРВ'Ю З ГАЛІНАЙ ДРОКІНАЙ

>>> СТАР. 3-4

АДУКАЦЫЙНЫЯ КОНКУРСЫ, ПРАГРАМЫ, АБВЕСТКИ

>>> СТАР. 4

Праектна-тэматычны падыход да засваення новай лексікі ў пачатковай школе

больш радасным. Хіба самае разумнае – прыслушашца да парадай маленьких беларусаў, пазбаўленых шчасця бездакорнага валодання роднай мовай. Наўрад ці яны здолеюць самастойна справіцца з псіхалагічным бар'ерам непрыніця беларускай мовы. Паспрабуем дапамагчы ім, бо ад гэтага залежыць нашае «зайтра».

Засваенне новай лексікі на ўроках беларускай мовы і літаратуры

Цяжка ўяўіць сабе ўрок беларускай мовы, падчас якога не адбываецца лексічная работа. Узбагачэнне лексічнага запасу вучня з'яўляецца адной з прыярытэтных навучальных задач. Сярод разнастайных практикаванняў значнае месца павінны займаць практикаванні лексічнага характару. Яны накіраваны на пашырэнне актыўнага слоўніка дзяцей, выпрацоўку ўмения выбраць патрэбнае слова для выражэння сваёй думкі.

Без засваення новых слоў і выразаў, тлумачэння іх лексічнага значэння і асаблівасцяў ужывання немагчыма ўспрыманне літаратурнага тэксту або нават традыцыйная праца над практикаваннем падручніка.

На кожным уроку дзеци знаёмыца з новымі словамі, але часцей за ёсё знаёмства гэта носіць сітуацыйны характар. Сустрэлася незнаёмае слова – мы яго раслумачылі або пераклалі на рускую мову. Няма гарантый, што праз некалькі ўрокаў вучань узгадае дакладны сэнс гэтага слова ці прывядзе прыклады яго ўжывання.

Такі падыход да слоўнікавай работы не забяспечвае трывалага і эфектыўнага папаўнення актыўнага слоўніка дзіцяці. Вядома, час ад часу ўзнікаюць сітуацыі, калі мы вымушаны карыстацца прыёмам «экспрэс-тлумачэння».

Але толькі сістэматычна і мэтанакіраваная праца можа гарантаваць чакаемы вынік. Мойнае развіццё малодшых школьнікаў ажыццяўляецца пры ўмове, што дзіця мае магчымасць актыўна размножаць на ўроку. Але даследванні паказваюць,

што на традыцыйным ўроці вучню прадастаўляеца прыкладна 25 секунд для

праз увядзенне групп слов, аб'яднаных па прынцыпу сэнсавай блізкасці дазваляе

с фармаваць асацыятыўны шэраг паміж словамі, і падчас маўленчай дзейнасці пошук патрэбнага слова адбываецца не хаатычна, а ўнутранай пэўнай тэматычнай группы слов.

Тэматычны падыход:

- дазваляе настаўніку сформаваць доўгатэрміновы план;
- стымулюе ўзнікненне агульнай зацікаўленасці ў группы дзяцей;
- дапамагае стварыць атмасферу супольнасці;
- дазваляе выкарыстоўваць міжпрадметныя сувязі;
- надае вучэбнай праграме асэнсаванае вучнямі значэнне.

Акрамя гэтага, такое навучанне сапраўды прыносіць вялікае задавальненне дзяцям.

Праца над тэмай прадугледжвае ажыццяўленне наступных этапаў:

1. Стварэнне матываціі для работы над тэматычным блокам.
2. Знаёмства з новымі словамі і выразамі.
3. Стварэнне ўмоў для трывалага засваення новай лексікі і выкарыстання яе ў гутарковых сітуацыях:
 - складанне словазлучэнняў і сказаў;
 - развучванне вершаў, скорагаворак, прыказак і прымавак і г.д.;
 - чытанне тэкстаў, дзе ўжываюцца слова па тэме.
4. Выкананне творчых заданняў ў межах дадзенай тэмы.

Прыклады тэматычных блокаў

Немагчыма акрэсліць дакладную колькасць тэм ці нейкім чынам абмежаваць працу ў рамках канкрэтнага тэматычнага блока. Прапанаваныя тэмы з'яўляюцца толькі арыентырам

для настаўнікаў. На маю думку, лексічны мінімум вучня пачатковых класаў павінен складацца з наступных тэматычных блокаў:

Маўленчы этикет.

Сям'я.

Колеры.

Поры года. Надвор'е. Месяцы.

Тыдзень.

Чалавек. Часткі цела.

Школа.

Адзенне і абудак.

Посуд. Прыгатаванне ежы.

Дом. Кватэра. Вуліца.

Транспарт.

Звяры. Птушкі. Рыбы.

Насякомыя.

Садавіна і гародніна. Кветкі.

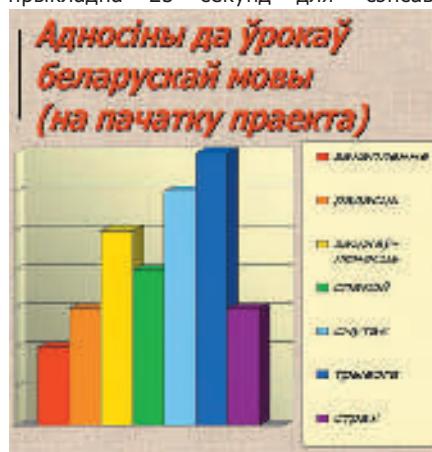
Дрэвы. Грыбы. Ягады.

Настрой. Эмасцянальны стан чалавека.

Паколькі ў гэтым ўзросце пераважае канкрэтна-вобразнае мысленне, то лексічны матэрыял павінен быць звязаны з тым, што акружает вучня ў жыцці. Гэта тое, што можна апісаць простымі словамі.

Зразумела, што ў першую чаргу вучні павінны засвоіць тэмы, якія ім спартрэбляцца ў рэальных гутарковых сітуацыях, слова, якія найбольш часта ўжываюцца ў штодзённай моўнай практицы. Для паспяховага засваення ствараецца шэраг сітуацый, падчас якіх узнаіке неабходнасць у чарговы раз звяртацца да гэтых слоў і выразаў і выкарыстоўваць іх у размове. Значна павысіць эфектыўнасць такої работы можа прымененне мульцісенсорных метадаў. Як сведчаць даследванні псіхолагаў і педагогаў, засваенне інфармацыі найбольш эфектыўнае ў тым выпадку, калі ва ўспрыманні ўзростніка большасць органаў пачуццяў, г. зн. калі вучань слухае, бачыць, размайляе і дзеянічае. Чудоўна, калі дадаткова падключаецца асацыятыўнае мысленне, стварэнне яскравых образаў для лепшага запамінання слоў.

Падрабязна з прыёмамі і метадамі працы Ірыны Сысько у межах канкрэтных тэматычных блокаў можна пазнаёміцца на сایце www.nastaunik.info у раздзеле «Педагагічная майстэрня».

актыўнай размовы. З цягам часу маўклівасць непрыкметна становіцца звычай і нормай зношэнай.

Дзецям малодшага школьнага ўзросту ўласцівія асаблівіяя здольнасці да засваення мовы. Яны лёгка і з цікавінасцю запамінаюць новыя слова і моўныя звароты, авалодваюць рознымі лінгвістычнымі канструкцыямі. Асабліва, калі прапанаваць ім новую лексіку ў прываблівой форме.

Адзін з варыянтаў такої працы – засваенне лексікі тэмамі блокамі.

Выкарыстанне проектна-тэматычнага падыходу

Уменні, якімі павінны авалодваць дзеци ў школе, могуць фармавацца натуранальным шляхам падчас работы па тэме. Тэматычны падыход дзеці дае магчымасць арганізацаваць навучальную дзеянісць вакол тэм, проблем і пытанняў, якія сапраўды канкрэтнага тэматычнага блока. Прапанаваныя тэмы з'яўляюцца толькі арыентырам

Галіна Дрокіна – прызнаны метадыст, настаўніца геаграфіі і эканомікі гімназіі № 1 г. Маладэчна. Скончыла Гродзенскую музычную вучэльню, БДУ па спецыяльнасці "Арганізацыя правядзення турызма і эканоміка турызма". Пасля адпрацоўкі размеркавання ў школе вярнулася да працы па абранай спецыяльнасці і пачала працаўваць экспурсаводам. Як раз гэты этап ў жыцці звязтае яе да беларускай самаідэнтыфікацыі і беларускасці. У пачатку 90-х у час адлігі яна зноў вымушана была вярнуцца да настаўніцтва. Гэтым разам вяртаннепрыявлены на новы, творчы і паспяховы этап у педагогічнай дзеянасці. Яе педагогічнае крэда: "Трэба рабіць справу на сваіх месцы, працаўваць там, дзе ты патрэбны, і рабіць тое, што ты можаш рабіць" Апантаная мясцовым краязнаўствам у гэтым годзе, Галіна Дрокіна ўзялася за кіраўніцтва вучнёўскім беларуска-польским праектам, прысвечаным асобе і творчасці выдатнага беларускага кампазітара ХХ стагоддзя, піяніста і педагога Яна Таравесіча. Прэкт будзе презентаваны ў чэрвені ў Польшчы канферэнцыяй і спектаклем па творчасці пісьменніка.

Лаўрэат (2-е месца) Усебеларускага конкурсу "Крышталны журавель" 2000 г. У 2007 годзе стала пераможцам у конкурсе Таварыства беларускай школы сярод беларускамоўных настаўнікаў "Беларускі настаўнік 2007 года Міншчыны". Мае сына, дачку і любімых унукаў.

Пакручасты і незвычайны шлях да настаўніцтва

"Як ні дзіўна гэта гучыць, я ніколі не хацела быць

Галіна Дрокіна: "Ад кожнага з нас залежыць будучыня"

настаўнікам і абірала тыя спецыяльнасці, каб не стаць настаўнікам. Але так здарылася, што выйшла замуж і па тых законах, паехала працаўваць па месцы працы мужа, які на той момант быў дырэктарам школы. Спачатку было цяжка і я разумела, што не туды трапіла. Па-першое, не была падрыхтаваная педагогічна. Універсітэцкая адукцыя дала шмат тэарэтычнага матэрыяла, але як яго данесці да дзяцей, я не ведала. На той момант не бачыла дзяцей, не разумела іх, а на ўроці яны маглі рабіць што заўгодна".

Майстра выхоўваюць практикаванні

"Шчыра сказаць, я і сама не ведаю, як прыйшла да майстэрства. Пазней трошкі ўсвядоміла. Рэспубліканскі конкурс "Настаўнік года 2000" даў мне разуменне, што я працују правільна, бо я заўсёды сумнявалася. На конкурсе мае ўроці былі цікавыя для многіх аўтарытэтных педагогаў, дактароў і прафесараў, якія былі ў журы конкурса і яны ацанілі мае ўроці, мяне як настаўніка. Асабліва былі прыемныя слова, якімі адзначаю мяне Мікалай Запрудскі (заўв.: Загадчык кафедры педагогікі і філософіі адукцыі пры Акадэміі паслядипломнай адукцыі, кандыдат педагогічных навук), які падыходзі і сказаў, што для яго я з'яўляюся настаўнікам года, нягледзячы на тое, што заняла я на рэспубліканскім конкурсе другое месца.

Магчыма, такія змены адбыліся таму, што я не ішла па шляху тых агульнапрынятых методык, якім вучыць у педагогічных універсітэтах. У мяне выпрацавалася свая аўтарская методыка, свае прыёмы. Я шмат прыдумляла сама, каб уроці былі разнастайныя, цікавыя і карысныя. А саме галоўнае – што мае вучні ведаюць геаграфію лепей. Адначасова некалькі маіх вучняў перамагаюць на працы па апошніх восьмі гадоў на рэспубліканскіх алімпіядах".

"Беларуская мова гэта не

проста беларуская мова, а РОДНАЯ мова!"

"Генадзь Каханоўскі, доктар гістарычных навук, вядомы краязнаўца родам з Маладзеччыны, быў шчыры, сапраўдны, апантаны беларус, не здраджваў сваім прынцыпам, нават у складаныя савецкія часы. Ён падкрэсліваў, што вельмі важна мець карані. А ў мене іх, на жаль, не было. Бацькі былі міліяратары і мы жылі ў МТС. Асяродку сялянскага там не было, і бацькі ўжо не перадавалі традыцый сваіх бацькоў. Па тых часах я яшчэ паспела скончыць беларускую школу, далей – вучэльня, універсітэт, паўсюль рускае асяроддзе і я ніколі не задумвалася над гэтым. Шкада, што ніхто ніколі не сказаў, што беларуская мова гэта не проста беларуская мова, а РОДНАЯ мова!"

Звароту да беларускасці няма ні межаў, ні ўзроставых амежаванняў

"У 1982 годзе мы пераехаў ў Маладэчна, я пачала працаўваць у бюро падарожжа і экспкурсій, сама пісаць тэксты для экспкурсій па нашых месцах: Хатынь, Вязынка, Вільня. Я наноў для сябе адкрыла гісторыю Беларусі. Прайду кажуць "Каб любіць Беларусь нашу мілую, трэба ў розных краях пабываць". А для мяне ў тиях краін прыязджали самі: грузіны, расіяне, украінцы. Людзі шмат ездзілі ад прафсаюзаў за пакупкамі, для іх праводзіліся і экспкурсіі. Многія пыталіся, а чым вы, беларусы, адрозніваецесь ад рускіх, а чому не размаўляеце на сваіх мове? А я часам і не ведала, што адказаць. Прасілі што-небудзь расказаць па-беларуску. І з цягам часу я сама пачала працаваць расказаць па-беларуску. А як, сапраўды, расказаць пра Янку Купалу ці Францішка Багушэвіча па-рускі?! Я ўсталым ўзросце прыйшла да беларускасці.

"Беларуская мова – гэта прыкмета вышэйшай адукаванасці, вышэйшай цы в і л і з а в а н а с ц і ,

эўрапейскасці, і не трэба аб ёй шкадаваць і плаціцца. Трэба ўспрымаць яе як ўсё астатнія мовы, і не горшую за іх"

"У 90-я гады турыстычнае бюро распалася, і я зноў апынулася ў школе. Час Адраджэння. У школе сказаў, што можна па-беларуску працаўваць, за гэта нават даплачвалі. Многія настаўнікі перайшлі, і я перайшла. Падручнікі не было і я ездзіла па вёсках, збірала падручнікі. Пачаўся 1994 год, адкат ад беларускасці, і зноў перайшлі на рускую мову. Многія настаўнікі вярнуліся да выкладання на рускай мове. А я не змагла, па-першое, што я б не змагла глядзець дзяцям у очы. Гэта здрада. У 1995 годзе з санаторнай школы-інтэрнату я перайшла ў нашу маладзечанскую беларускамоўную гімназію.

Навыказванні, што беларуская мова перашкаджае ў выкладанні, я заўсёды прыводжу прыклады, што мае вучні, якія навучаюцца і на міжнародных стасунках, і ў маскоўскім МГІМО (прым.: Маскоўскі дзяржаўны інстытут міжнародных стасункаў), былі рэспубліканскімі пераможцамі, ім нікому не перашкодзіла беларуская мова. Яны свабоднавалодаюць дзвёма дзяржаўнымі мовамі".

"Моўнаю сітуацыю можна назваць сумнай, але не безнадейнай"

"На сёння, на вялікі жаль, наша гімназія ўжо не беларускамоўная. Набралі рускамоўныя класы і нават многія настаўнікі-беларусісты на ўроці па – беларуску, а на перапынках пераходзяць на рускую мову. Гэта вельмі сумна, але не безнадейна. Прыходзяць нашыя выпускнікі і многія з іх размаўляюць па-беларуску. Вяртаюцца яны беларускімі дзяцямі. А я засталася настаўніцай, якая і на занятках, і ў сталойцах, і пазакласных мерапрыемствах праводзіць па-беларуску. Ужо нават не пытаюцца, ці я і дома размаўляю па-беларуску".

Дзеці самі мусяць рабіць адкрыцці, тады ўроці (працяг на стар. 4)

